

İLKEL TOPLUMDA GENÇLİK (ERGİNLEME TÖRENLERİ)

Victor Barnouw (*)

Çeviren : Doç. Dr. Mahmut TEZCAN**

Bazı toplumlarda bir yaş derecesinden diğere geçiş, özellikle erinlik döneminde ayrıntılı törenlerle kutlanır. Gerçekten erinlik döneminde erkeklerin erginleme törenleri, bazı toplumlarda evlenme törenlerinden daha fazla öneme sahiptir.

Orta Avustralya'da Aruntalılar arasında erginleme törenleri, haftalarca hatta aylarca sürer ve çeşitli aşamalara sahiptir. Erkek çocuklar, önce kadınlardan soyutlanır ve çocuklarla birlikte geceleyin uyanık kalırlar. Sonra yaşlı erkekler, bu çocukları havaya doğru atar ve yere indiklerinde onlara vururlar. Erkekler, başlama yerine otururlar ve kanayınca kadar başının üst kısmına ve çenesine vururlar (Saçın gelişmesi için baş için iyi olduğunu söylerler). Daha sonra erkek çocuklar, sünet edilirler ve vücutları deşilir. Son çetin bir sınavda ise yanan bir ateş üzerindeki yapraklara uzanırlar. Bütün bu aşamalardan emin olarak geçen erinlik çağındaki çocuk artık erkek olduğu duygusuna kapılır.

Sünet ve diğer tenasüle değin (jenital) işlemler, Afrika, Melanezya ve Avustralya'daki erginleme törenlerinde geniş bir dağılım göstermektedir. Avustralya'nın bazı toplumlarında bunun yerine bir diş çıkarılıp çekilir.

Güney Amerika'da tropikal ormanlar bölgesinde gençler, oruç, karınca ısırılmalarına tabi tutma, deri kazınması ve kamçılanma yoluyla sık sık denenirler. Bir genç kız ise, oturduğu geniş bir toplu konut biçimindeki evde tavana kadar bir salıncakta yukarı kaldırılır, evdeki ateşlerden çıkan dumanların içine sokulabilir.

Bu törenler, gizli derneklere girmekle beraber giden bulanık bilinç durumunu anımsatır ve bu durum, burada, bu anlamda içerilmiştir. Yaşlı erkekler kademesine kabul edilen erkek çocuklara, kendilerinin o zamana değin korudukları sorunlar öğretilir ve ölüm acısı ya da çeşitli cezalar hakkında ikaz edilebilirler. Bu gizli şeylerin kadınlara ve çocuklara asla ifşa edilmemesi tembihlenir.

Arunta erkekleri, «churingas» denen basit olarak dekora edilmiş taş ya da odun objelerine dinsel olarak sahiptirler. Bunlar gizli depo yerlerinde saklanırlar ve zaman zaman törenlere çıkarılır, erkekler arasında elden ele geçirilir ve bazan da vücutlarına sürter-

(*) Ethnology, 1975, U. S. A. s. 181-185.

(**) Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi.

ler. Bu churingas'lar, kadınlar ya da çocuklar tarafından asla görülmemelidirler. Fakat erginleme törenine başlıyan erkek çocuğa gösterilebilir ve onlarla ilgili bazı mistik şeyler söylenir.

Doğu Afrika'da Chaga kabilesinde yetişkin erkeklerin tuvaletlerini yaptıkları düşünülemez. En azından kadınlara böyle bir intiba vermeye çalışırlar. Erginleme zamanı bir erkeğin anüsünün bir tıkaç ile tıkatıldığını ve ihtiyarlayıncağa değin bunun böyle kaldığını söylerler. Tuvalet çok gizli olarak yapılmalıdır. Bu gizliliği ihlâl eden herhangi bir erkek, çeşitli cezalara çarptırılır. Bununla birlikte kadınlar, işin aslını bilirler. Erginleme törenlerinde yaşlı kadınlar, genç kızlara, erkeklerin tuvalet yapmaktan men edildiklerini söylerler ve onların bu konuya gülmemeleri gerektiğini belirtirler

Böylece yetişkinlikte erginleme, bir kimsenin önceden bilmediği her türlü şeyin öğrenilmesini içine alır. Erkek çocuklar için erginleme, annelerinden ve yetişkin erkeklerle yakın ilişkiden ayrılmayı içine alır. Böyle törenler, kutlamayı ifade eder ve erkek toplumsal dayanışmasını güçlendirir. Erkek dayanışmasının önemli bir gereksinim olduğu, harpçi çok karılı toplumlarda sık sık cereyan ederler. Erginleme üzerine erkek çocuğa yeni bir ad yeni araç-gereç ve arttırılmış statüsünü gösteren yeni ayrıcalıklar verilebilir.

Erginleme törenlerinin niçin bazı toplumlarda görüldüğü, bazılarında görülmediği konusunda antropologları tarafından farklı açıklamalarda bulunulmuştur. Pasifik adalarının bazılarında böyle erginleme törenleri yoktur, böylece gencin toplumsallaşması bunlar olmadan gerçekleşir. Psikolojiden sosyolojiye doğru giden bu alanın açıklanması doğadadır. John W. M. Whiting ve arkadaşları, 56 toplumda kültürlerarası ilişkiye dayalı bir seri açıklamalar ileri sürdüler.

Önerinlik döneminde erkek çocuklar için erginleme törenleri olan toplumlarda, doğumdan sonra anne ve çocuğun bir yıl özel olarak beraber yatması ve bu dönemde karı ile koca arasındaki seksüel ilişkilerin yasak olması varsayılanmıştı. Bu varsayım için ileri sürülen ilk neden, ana-oğulun yatma durumunun, erkek çocuğun anne üzerinde güçlü bir bağımlılık ilişkisi kurduğu ve babaya karşı Oedipal düşmanlık geliştirdiğidir. Bunların her ikisi önerinlik çağına kadar karşılanılmalıdır.

Erginleme töreni, gençleri annelerinden ayırmakla ve onları yetişkin erkek kademelerine koymakla bu işlevleri yerine getirir. Whiting tarafından yapılan daha sonraki yorum, öncekinden daha doyurucu bulundu. O da şu idi: Anne-çocuk yatması düzenlemelerinin özel bir sonucu, erginleme töreni oyunu yolu ile gencin annesi ile karşı cins kimliğinin hakkından gelmesini ve erkeklik kimliğinin kazanmasıdır. Whiting ve arkadaşları, özel anne çocuk yatması düzen-

lemesi ile erginleme törenleriyle cinsel yasaklar bağlantısında var-sayımlarını destekleyen ilişkiler buldular. Önceki değişkenlerin bu-lunduğu 20 toplumun 14'ünde erginleme törenleri mevcut, 6 tane-sinde yoktu. Daha önceki değişkenlerin her ikisinin de var olmadığı 25 toplumun sadece ikisinde törenler vardır.(1)

Daha az psikolojik ve daha fazla sosyolojik türdeki yorumlar, Yahudi A. Cohen ve Frank W. Young tarafından yapılmıştır ki bun-ların her ikisi de aynı zamanda kültürlerarası yaklaşımı kullanmışlar-dır. 65 toplum örneğinde Cohen, bu akraba grubunda bağımlılığı vurgulayan bireyin oluşumuna yönelik doğrudan toplumsallaşma (28 toplumda) ile çekirdek ailede bağımsızlığa yönelik toplumsallaşma (37 toplumda) arasında bir ayırım yaptı. Erginleme törenleri, birinci tipteki 28 toplumun 18'in de görüldü. (yaklaşık % 65) Fakat ikinci tip, toplumun sadece 1 tanesinde görüldü. Bu durum, erginleme törenle-rinin, klan ya da akrabalık gibi bağımlı ilişkilerin bulunduğu toplum-larda daha önemli ve onlara uygun olduğunu göstermektedir.(2)

Frank W. Young, gıda işletmesi örneklerinin çeşitliliğinin sınırlı cıduğu ve kaynakların ortaklaşa gruplarca işletildiği orta düzeydeki toplumlarda erginleme törenlerinin erkekler arasındaki dayanışmayı dramatize ettiğini ve güçlendirdiğini ileri sürer. Bundan başka, grup içi düşmanlıkların bulunduğu böyle toplumlarda erkek dayanışması-nın gerekliliği olanaklıdır.(3)

Bir başka kültürlerarası araştırmada Judith K. Brown, bazı top-lumlarda kızın evlenerek evden ayrılmasının bir değişme yaratması nedeniyle kızlar için erginleme törenlerinin var olmadığını saptamış-tır. Fakat kızın evlendikten sonra aynı toplumsal konumda kaldığı ve özellikle kadının geçim için önemli katkısı olduğu toplumlarda statü değişmesini belirleyen bir tören yapılabilir.(4)

1. John W. M. Whiting, Richard Kluckhohn and Albert Anthony, «The Func-tion of Male Initiation Ceremonies at Puberty», «in Readings in Social Psychology, ed. Eleanor E. Maccoby, Theodore M. Newcomb, and Eugene L. Hartley (New York : Henry Holt Co., 1958), 3 d ed., p p, 359-70; Ro-ger V. Burton and John W. M. Whiting, «The Absent Father and Cross Sex Identity», Merrill-Palmer Quarterly of Behavior and Development, vol. 7 (1961), p. 85-95.
2. Yehudi A. Cohen, The Transition from childhood to Adolescence : Cr-oss-Culturel Studies of Initiation Ceremonies, Legal Systems, and In-cest Taboos (Chicago : Aldine Publishing Co., 1964). p. 113
3. Frank, W. Young : The Function of Male Initiation Ceremonies : A Cross-Culturel Test of an Alternative Hypothesis; «American Journal of/Sociology, vol. 67 (1962), s. 380.
4. Judith K. Brown, «A Cross-Cultural Study of Female initiation Rites», American Anthropologist, Vol. 65 (1963), pp. 837-53.